

TRATATUL DE PACE RUSO-OTOMAN DE LA KŪÇŪK KAYNARCA (1774)

ADRIAN TERTECEL

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, pe fondul ireversibilului declin otoman și al luptei pentru împărțirea moștenirii otomane (“problema orientală”), Rusia a început să depună mari eforturi pentru a înainta spre Marea Neagră, Peninsula Balcanică și Strâmători (Bosfor și Dardanele). În mod firesc, Imperiul ottoman și-a apărât teritoriul, opunând o dârză rezistență în fața înaintării rusești. Din această cauză, în perioada 1673-1878 au avut loc zece războaie ruso-otomane¹.

În cadrul sus-menționatei conflicte armate, un loc foarte important îl ocupă războiul ruso-otoman din 1768-1774. La sfârșitul acestuia, Rusia a obținut mult doritul acces la Marea Neagră, slăbirea strictei suzeranități otomane asupra Moldovei și Țării Românești (fapt care a deschis drumul acestora spre modernizare, unire și independență, dar a mărit și pericolul rusesc la adresa existenței lor), independența Hanatului Crimeii (anexat apoi de ruși în 1783), libera navigație militară în Marea Neagră, libera navigație comercială în Marea Neagră, Strâmători și Mediterana orientală, dreptul de a avea consulate în întreg Imperiul otoman, precum și dreptul de a interveni la Poartă în favoarea Principatelor Române și a creștinilor ortodocși de pe teritoriul otoman². Toate aceste câștiguri rusești au avut consecințe profunde asupra istoriei Rusiei, a Imperiului otoman, a bazinului Mării Negre și a spațiului balcanic și românesc, respectivul război constituind un moment de cotitură în evoluția acestora. Înalta Poartă a intrat în “perioada prăbușirii” (Y□k□lma devri)³.

---

¹ *Rosiiia Cernomorskie prolivi (XVIII-XX stoletiiia)* (Rusia și Strâmătorile Mării Negre în secolele XVIII-XX), Moskva, 1999, p. 31-222; Akdes Nîmet Kurat, *Tŭrkiye ve Rusya* (Turcia și Rusia), Ankara, 1970, p. 91.

² Pentru textul tratatului de pace ruso-otoman de la Kŭçŭk Kaynarca (10/21 iulie 1774), vezi E. I. Drujinina, *Kuciuk Kainardjiiskii mir 1774g. Ego podgotovka i zakliucenie* (Pacea de la Kŭçŭk Kaynarca din anul 1774. Pregătirea și încheierea sa), Moskva, 1955, p. 349-360, Noradounghian, *Recueil d'actes internationaux de l'Empire ottoman*, vol. I (1300-1789), Paris-Leipzig-Neuchâtel, 1897, p.237-245; *Acte și documente relative la istoria renașterii române*, Editura D.A. Sturdza, G. Colescu-Vartic, vol. I, București, 1900, p.125-139.

³ Despre consecințele tratatului de la Kŭçŭk Kaynarca, vezi *Rosiiia I Cernomorskie prolivi*, p. 69-80; *Vek Ekaterini II. Dela balkanskie* (Epoca Ecaterinei a II-a. Problemele balcanice), Moskva, 2000,

O etapă importantă în desfășurarea războiului ruso-otoman din 1768-1774 a fost perioada de armistițiu (19/30 mai 1772 – 9/20 martie 1773). În cadrul acesteia au avut loc congresele de pace ruso-otomane de la Focșani și București⁴.

În anii 1769-1771, trupele ruse ocupaseră, cu excepția cetăților Oceaokov și Kōlburun, întreg teritoriul otoman (și tătar) de la nord de Dunăre, Marea Neagră și Caucaz, iar o parte din flota militară rusă din Marea Baltică se instatase în Marea Egee (trecând prin Oceanul Atlantic și Marea Mediterană). În același timp, Rusia se confrunta cu presiunile diplomatice ale Austriei și Prusiei (nedispărute după acceptul rusesc privind prima împărțire a Poloniei), cu o serie de probleme interne, precum și cu dificultăți logistice și sanitare în zona teatrului de război antiotoman⁵.

În ceea ce privește Poarta, la finele anului 1771 aceasta se afla într-o situație foarte dificilă pe toate planurile. Conducătorii otomani doreau să câștige timp în speranța că evoluția situației internaționale le va permite, la un moment dat, să încheie pace cu Rusia, făcând concesii minime. Prin intermediul ambasadorului prusian Zegelin (acreditat la Istanbul), Poarta a solicitat Rusiei oprirea ostilităților și începerea negocierilor de pace ruso-otomane⁶.

În aceste condiții, conducătorii Rusiei au acceptat sus-amintita solicitare otomană. Pentru a nu produce o ruptură în relațiile sale cu Austria și Prusia, Rusia și-a moderat pretențiile, cerând, în esență, Porții independența Hanatului Crimeii, lărgirea autonomiei Principatelor Române, un acces teritorial limitat la Marea Neagră, libera navigație militară pe această mare, libera navigație

---

p. 118-121; A.N. Kurat, *op. cit.*, p. 27-40, I.H. Uzunçarșclı, *Osmanlı Tarihi*, (Istoria otomană), vol. IV, partea I, ed. a IV-a, Ankara, 1988, p. 422-425; Stanford J. Shaw, *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey*, vol. I, Cambridge, 1976, p. 250; Robert Mantran (coord.), *Istoria Imperiului otoman*, București, 2001, p. 229-231; Nicolae Iorga, *Istoria românilor*, vol. VII, București, 1938, p. 298-305; Andrei Oșetea, *Contribuție la chestiunea orientală*, în A. Oșetea, *Scrieri istorice alese*, ed. Fl. Constantiniu, Ș. Papacostea, Cluj-Napoca, 1980, p. 113-115; Mustafa Ali Mehmet, *Istoria turcilor*, București, 1976, p. 228-290; Veniamin Ciobanu, *Relațiile politice româno-polone între 1699 și 1848*, București, 1980, p. 127; Leonid Boicu, *Principatele Române în raporturile politice internaționale (secolul al XVIII-lea)*, Iași, 1986, p. 204-206; Vladimir Tcaci, *Tratatul de pace de la Kuciuk Kainarji și importanța lui pentru Principatele Române*, în "Revista de istorie a Moldovei", 1996, nr. 2, p. 16-28.

⁴ Vezi notele următoare.

⁵ *Rosiiia Cernomorskie prolivii*, p. 90-148; E.I. Drujinina, *op. cit.*, p. 365-412; J. Hammer, *Histoire de l'Empire ottoman*, vol. XVI, Paris, 1839, p. 183-311; A. Oșetea, *op. cit.*, p. 98-109.

⁶ *Vek Ekaterinî II*, p. 106; E.I. Drujinina, *op. cit.*, p. 149; I.H. Uzunçarșclı, *op. cit.*, vol. IV, partea I, p. 413; A. Oșetea, *op. cit.*, p. 109-110.

comercială pe Marea Neagră, în Strâmători și în Mediterana orientală, precum și o despăgubire bănească de război⁷.

După semnarea convenției de armistițiu ruso-otomane de la Giurgiu (19/30 mai 1772), a urmat congresul de pace ruso-otoman de la Focșani (27 iulie/7 august – 28 august/8 septembrie 1772). Din partea Rusiei, au participat la acest congres doi delegați. Primul era contele Grigorii Grigorievici Orlov (favoritul țarinei), cel de-al doilea era Aleksei Mihailovici Obreskov (fost ambasador al Rusiei la Istanbul). Delegații otomani erau Yenișehirli Osman Efendi (fost *reis efendi*) și Yasinci-Zade Osman Efendi (teolog musulman de rang înalt). După o singură lună de negocieri, congresul de pace ruso-otoman de la Focșani s-a încheiat fără nici un rezultat. Cauza duratei scurte și a eșecului congresului a fost comportamentul primului delegat rus (G.G. Orlov). Cerând de la început independența Hanatului Crimeii, G.G. Orlov a provocat intenționat eșecul rapid al congresului, sperând că apoi se va aplica imediat planul fantezist rusesc de atacare a Istanbulului și dorind să se întoarcă rapid în Rusia, unde poziția sa de favorit al țarinei era amenințată⁸.

Între timp, situația internă și internațională a Rusiei se înrăutățise (tulburări pe Don, Volga și în Urali, precum și pericol de atac suedez). De asemenea, rapoartele trimise la St. Petersburg de feldmareșalul Piotr Aleksandrovici Rumianțev (comandantul trupelor ruse din Principatele Române) și de Sir Charles Knowles (amiral englez aflat în slujba Rusiei) subliniau imposibilitatea atacării Istanbulului de către armata terestră și flota militară ruse, prin Peninsula Balcanică și pe Marea Neagră, cel puțin în viitorul apropiat. În aceste condiții, țarina Ecaterina II (1762-1796) a acceptat propunerea cancelarului N.I. Panin de reluare a tratatelor de pace ruso-otomane. La rândul lor, conducătorii otomani doreau în continuare să câștige timp și să amâne cât mai mult reluarea operațiunilor militare. Astfel ambele părți combatante se pronunțau pentru organizarea unui nou congres de pace⁹.

---

⁷ *Rosia I Cernomorskie prolivî*, p. 59-60; E.I. Drujinina, *op. cit.*, p. 150-151.

⁸ *Rosia I Cernomorskie prolivî*, p. 60-62; E.I. Drujinina, *op. cit.*, vol. IV, partea I, p. 414-415; *Mufassal Osmanlı Tarihi* (Istoria otomană detaliată), vol. V, Istanbul, 1962, p. 2590-2591; Ahmed Vasıf, *Mehâsin il-âsâr ve hakâyık il-ahbâr* (Fapte bune și știri adevărate), Istanbul, 1219 H. (1804/1805), vol. II, p. 208-225; J. Hammer, *op. cit.*, vol. XVI, p. 316-329; A. Oțetea, *op. cit.*, p. 110; M.A. Mehmet, *op. cit.*, p. 287; L. Boicu, *op. cit.*, p. 194-195.

⁹ *Arhiv Gosudarstvennogo Soveta* (Arhiva Consiliului de Stat), t. I (1768-1796), St. Petresburg, 1869, p. 432-436 (rapoarte privitoare la tulburările de pe Donul inferior, sosite la St. Petersburg în intervalul iunie-octombrie 1772); *Rosia I Cernomorskie prolivî*, p. 63; I.H. Uzunçarşılı, *op. cit.* vol. IV, partea I, p. 415-416; *Mufassal Osmanlı Tarihi*, vol. V, p. 2591-2592; Ahmed Vasıf, *op. cit.*,

În mod inevitabil, a urmat congresul de pace ruso-otoman de la București (29 octombrie/9 noiembrie 1772 – 9/20 martie 1773). În total, în cadrul acestuia au avut loc 36 de ședințe de tratative¹⁰. Ultima ședință s-a desfășurat în ziua de 9/20 martie 1773. Atunci, delegatul otoman Abdürrezak Bahir Efendi (*reis efendi*) i-a comunicat delegatului rus A.M. Obreskov că a primit răspunsul Porții la ultimatumul transmis de Rusia la 4/15 februarie 1773. Acest răspuns era de o deosebită fermitate. Poarta accepta doar cele zece articole de importanță secundară (din cadrul proiectului rusesc al tratatului de pace ruso-otoman) pe care delegatul său le aprobase în scris la București. Dar, în problemele esențiale, conducătorii otomani nu făceau practic nici o concesie Rusiei. Cu excepția celor două Kabardii și a unei porțiuni din litoralul nordic și estic al Mării de Azov, poarta solicita restituirea tuturor teritoriilor sale ocupate de armata rusă. În schimb, otomanii ofereau Rusiei o despăgubire de 40 000 de pungi (20 milioane guruși sau 12 milioane ruble sau 6 milioane ducați). De asemenea, Poarta cerea Rusiei să renunțe la cetățile Kerci, Yeni Kale, precum și la navigația corăbiilor rusești pe Marea Neagră, oferind în schimb o despăgubire suplimentară de 30 000 de pungi (15 milioane guruși sau 9 milioane ruble sau 4,5 milioane ducați)¹¹.

În aceste condiții, congresul de pace ruso-otoman de la București a eșuat. Nu s-a putut încheia un tratat de pace, iar negocierile au fost imediat întrerupte, soarta războiului urmând a fi decisă pe calea armelor. Totuși, din punctul de vedere al Rusiei, respectivul congres nu a fost un eșec total. După cum am arătat mai sus, Poarta a acceptat zece articole de importanță secundară din proiectul rusesc al viitorului tratat de pace ruso-otoman. De asemenea, Rusia a definitivat și a adus la cunoștință Porții textul integral al proiectului rusesc al acestui tratat. În elaborarea articolului privitor la Principatele Române, A.M. Obreskov a ținut seama și de solicitările de lărgire a autonomiei față de Poartă cuprinse în memoriile muntene și moldovene. Toate acestea au reprezentat pentru Rusia un pas înainte, care avea să faciliteze încheierea tratatului de pace ruso-otoman de la Kûçûk Kaynarca (10/21 iulie 1774), impus

---

vol. II, p. 225-226; A. Oșetea, *op. cit.*, p. 110-111; Paul Cernovodeanu, *Amiralul englez al țarinei Ecaterina II*, în "Magazin istoric", an XXXVII, 2003, nr. 4 (433), p. 69-70.

¹⁰ E.I. Drujinina, *op. cit.*, p. 190-247; Ahmed Vasif, *op. cit.*, vol. II, p. 236-246; J. Hammer, *op. cit.*, vol. XVI, p. 337-347; Ștefan Ionescu, *Bucureștii în vremea Fanarioșilor*, Cluj, 1974, p. 164-165; V.A. Urechia, *Istoria evenimentelor din Orient cu referință la Principatele Moldova și Valahia din anii 1769-1774, scrisă de bir-vel stolnicul Dumitrache*, în "Analele Academiei Române", M.S.I., seria II, t. X, 1887-1888, p. 398-417.

¹¹ E.I. Drujinina, *op. cit.*, p. 245-246; I.H. Uzunçarşılı, *op. cit.*, vol. IV, parte I, p. 418-419; Ahmed Vasif, *op. cit.*, vol. II, p. 244-245; J. Hammer, *op. cit.*, vol. XVI, p. 343-346.

Porții prin forța armelor. Textul acestui tratat a suferit puține modificări față de textul proiectului rusesc definitivat de A.M. Obreskov la București¹².

Nu vom efectua aici o analiză amănunțită a conținutului tratatului de la Kŭçŭk Kaynarca. Vom face acest lucru cu alt prilej. De altfel, principalele sale prevederi (și consecințe) au fost expuse, pe scurt, la începutul acestui articol. Aici ne vom limita la prezentarea, în premieră, a traducerii în limba română (efectuată de către noi) a textului integral al tratatului sus-amintit¹³. De asemenea, vom prezenta, pentru prima oară, traducerea în limba română (efectuată de către noi) a unui fragment dintr-un important document rusesc din 15/26 decembrie 1772 privitor la congresul de pace ruso-otoman de la București¹⁴.

Înainte de a publica (în traducere românească) documentele sus-menționate, se cuvine însă să facem câteva precizări privind structura tratatului de la Kŭçŭk Kaynarca. Acesta conține un preambul, 28 de articole publice și 2 articole secrete. Din totalul de 30 de articole, până în prezent doar 10 au fost publicate în traducere românească¹⁵. Conducătorii ruși au încercat să

---

¹² E.I. Drujinina, *op. cit.*, p. 246-247; *Vek Ekaterinî II*, p. 111-112; *Rosia I Cernomorskie prolivî*, p. 67-68; *Ocerki istorii SSSR. Period feodalizma. Rosia vo vtoroi polovine XVIIIv.*, (Studii privind istoria U.R.S.S. Perioada feudalismului. Rusia în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea), Moskva, 1956, p. 361; S.M. Soloviev, *Istoriia Rosii s dreivneșih vremen*, (Istoria Rusiei din cele mai vechi timpuri), t. 15 (29), Moskva, p. 27-28; I.H. Uzunçarşıođı, *op. cit.*, vol. IV, partea I, p. 419; *Mufassal Osmanlı Tarihi*, vol. V, p. 2593-2594; Yaşar Yücel, Ali Sevim, *Türkiye Tarihi* (Istoria Turciei), vol. IV, Ankara, 1992, p. 60-61; Ahmed Yasıf, *op. cit.*, vol. II, p. 245-247; J.V. Zinkeisen, *Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa*, Bd. V, Gotha, 1857, p. 963-965; J. Hammer, *op. cit.*, vol. XVI, p. 347; A. Sorel, *La question d'Orient au XVIII-e siècle*, Paris, 1902, p. 216-219; Henri Troyat, *Ecaterina cea Mare*, București, 2000, p. 253-254; Boris Nolde, *La formation de l'Empire russe. Etudes, notes, et documents*, vol. II, Paris, 1953, p. 96-97; E. Hurmuzaki, *Fragments zur Geschichte der Rumänen*, Bd. V, București, 1886, p. 378-381; N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, Bd. IV, Gotha, 1912, p. 508; A. Oțetea, *op. cit.*, p. 112; Ștefan Ionescu, *op. cit.*, p. 165; M.A. Mehmet, *op. cit.*, p. 287-288; L. Boicu, *op. cit.*, p. 199-201; Adrian Tertecel, *Congresul de pace ruso-otoman de la București (noiembrie 1772-martie 1773)*, în "Revista istorică", s.n., t. XIV, 2003, nr. 3-4, p. 156-157. Pentru comparația între textul proiectului lui Obreskov și textul tratatului de la Kŭçŭk Kaynarca, vezi E.I. Drujinina, *op. cit.*, p. 338-347, 349-360. Despre importanța tratatului de la Kŭçŭk Kaynarca, a se vedea nota 3.

¹³ Am folosit textul integral, în limba rusă, al tratatului de la Kŭçŭk Kaynarca, publicat de E.I. Drujinina în *op. cit.*, p. 349-360 (pe baza documentului rusesc din arhivele de la Moscova).

¹⁴ Am utilizat fragmentul, în limba rusă, al respectivului raport al lui A.M. Obreskov către cancelarul rus N.I. Panin, publicat de E.I. Drujinina în *op. cit.*, p. 348 (pe baza documentului rusesc din arhivele de la Moscova).

¹⁵ Pentru cele 10 articole traduse deja în limba română, vezi *Culegere de texte pentru istoria universală. Epoca modernă*, coordonator: Camil Mureșan, vol. I (1640-1848), București, 1973, p. 131-135. În alte lucrări românești, a fost publicat în limba română doar articolul 16 (privitor la Moldova și Țara Românească) al tratatului de la Kŭçŭk Kaynarca.

ascundă parțial amploarea câștigurilor obținute, iar conducătorii otomani s-au străduit să mascheze o parte din pierderile suferite. Din această cauză, deși s-au operat puține modificări față de textul proiectului rusesc definitivat de A.M. Obreskov la București, articolele tratatului de la Kûçûk Kaynarca au fost înșirate haotic, fără nici o logică¹⁶. Pentru a se putea înțelege clar prevederile acestui tratat, este necesar să grupăm articolele sale pe probleme. Aceste probleme pot fi clasificate astfel:

1. Recunoașterea independenței Hanatului Crimeii și a separării acestuia de Imperiul otoman (art. 3).
2. Anexiuni teritoriale efectuate de Rusia (art. 4, 18, 19, 20, 21).
3. Libertatea comerțului și navigației rusești și otomane în toate mărilor Imperiului otoman (art. 11, 12).
4. Apărarea și lărgirea drepturilor popoarelor creștine supuse sau vasale Poartii (art. 7, 16, 17, 23, 25).
5. Probleme de prestigiu pentru Rusia (titlul imperial pentru țarii ruși, precum și rangul ambasadorului rus la Istanbul și onorurile acordate acestuia de Poartă) (art. 5, 13, 14).
6. Plata de către Poartă a unor despăgubiri de război în favoarea Rusiei (al doilea articol secret).
7. Extrădarea reciprocă a infractorilor (art. 2).
8. Situația angajaților Ambasadei ruse de la Istanbul (art. 6, 9).
9. Eliberarea prizonierilor de război și a robilor capturați de fiecare parte beligerantă (art. 25).
10. Drepturile pelerinilor ruși care vor vizita locurile sfinte din Imperiul otoman (art. 8).
11. Abrogarea precedentelor tratate și convenții ruso-otomane (art. 22).
12. Restabilirea păcii între Rusia și Poartă (retragerea trupelor ruse de pe teritoriul otoman, ratificarea acestui tratat de pace și schimbul de ambasade extraordinare) (art. 1, 10, 15, 24, 26, 27, 28, și primul articol secret)¹⁷.

În anexă, publicăm, în traducere, textele celor două documente sus-amintite.

ANEXĂ

---

¹⁶ În privința cauzelor înșiririi haotice a articolelor în cadrul tratatului de la Kûçûk Kaynarca, a se vedea E.I. Drujinina, *op. cit.*, p. 278-279.

¹⁷ Această grupare pe probleme a articolelor tratatului de la Kûçûk Kaynarca a fost realizată de către noi pe baza citirii atente a textului integral al respectivului document (vezi E.I. Drujinina, *op. cit.*, p. 349-360, precum și *Anexa* articolului de față).

I. Fragment din raportul negociatorului rus A.M. Obreskov din 15/26 decembrie 1772 privind noile prevederi introduse de el în proiectul viitorului tratat de pace ruso-otoman, în timpul Congresului de pace ruso-otoman de la București. Acest fragment din sus-amintitul raport al lui A.M. Obreskov a fost publicat în original, în limba rusă din perioada respectivă, de către E.I. Drujinina în lucrarea sa *Kuciuk Kainardjiiskii mir 1774 g. Ego podgotovka i zakliucenie*, Moskva, 1955, p. 348. Traducerea din limba rusă în limba română a fost efectuată de noi (A.T.). Este pentru prima dată când acest izvor istoric rusesc este tradus în limba română. Parantezele rotunde și sublinierile din textul traducerii ne aparțin (A.T.).

TRADUCERE

Socotesc aici de datoria mea să explic Excelenței Voastre ultimile patru paragrafe ale articolului 16 (al proiectului viitorului tratat de pace ruso-otoman).

1) Consider că este o problemă de demnitate pentru Curtea Majestații Sale Imperiale (Ruse) să dăruiască creștinilor de același rit cu noi care trăiesc la Constantinopol, precum și propriilor săi supuși, aflați acolo în scopuri comerciale, un lăcaș religios de care aceștia au mare nevoie. Căci în tot cartierul Pera nu există nici o biserică (ortodoxă), iar în capela Ambasadei (ruse), din pricina epidemiei care continuă aproape fără încetare, nu se permite întotdeauna accesul. De aceea, locuitorii de acolo au intervenit atât pe lângă predecesorii mei, cât și pe lângă mine, în mod neîncetat, solicitând să li se obțină și să li se asigure această binefacere plăcută lui Dumnezeu. De multe ori, ei au arătat că sunt gata să ia asupra lor și cheltuielile necesare construirii bisericii. După cum am observat, circumstanțele actuale sunt favorabile pentru a înfăptui acest lucru. În același timp, eu știu că ceilalți ambasadori (europeni acreditați la Istanbul) pe lângă capelele lor, au și biserici publice. De aceea, eu mi-am asumat libertatea de a face (în cadrul negocierilor de pace cu otomanii) cererea sus-amintită).

2) Eu am propus, în termeni moderați, să existe o anumită protecție asupra creștinilor și bisericilor din partea ambasadorilor Majestații Sale Imperiale, care vor rezida la Constantinopol. Am considerat că solicitarea fermă a permisiunii sus-amintite nu se poate baza pe nici un fel de drept și am prevăzut că ea ar putea șoca Poarta.

3) Știu dintr-o bogată experiență că pe teritoriul turcesc titlul de împărat sau împărăteasă este tot atât de puțin cunoscut cum este la noi titlul de padișah, purtat de sultani, ceea ce înseamnă tot împărat. De asemenea, eu știu că Poarta, de foarte mulți ani, folosește titlul de împărat la adresa regilor Franței. Însă Curtea de la Versailles, observând că acest titlu nu are în rândul poporului

turc și în teritoriile turcești aceeași considerație pe care o are titlul de padișah, a obținut pentru regele Franței titlul de padișah, ca răsplată pentru serviciile făcute (Porții) în privința încheierii tratatului de pace de la Belgrad. În ceea ce mă privește, din cauza zelului meu suprapus față de interesele Majestății Sale Imperiale și dorind să asigur pentru preamărita sa demnitate același prestigiu în teritoriile turcești, am îndrăznit să folosesc sus-pomenitul titlu (padișah). Și mă fletez cu speranța de a fi izbândit în acest sens.

4) Eu am anumită speranță să obțin (pentru Rusia și supușii săi) dreptul de liberă navigație pe Marea Neagră și pe celelalte mări (la care este riveran Imperiul otoman). Știu că, fără a încheia tratate cu provinciile africane (Libia, Tunisia și Algeria), corăbiile comerciale nu pot naviga în siguranță în marea Mediterană, Marea Adriatică și Arhipelag (Marea Egee). Pentru orice eventualitate, am considerat de datoria mea să obțin și acest lucru (încheierea respectivelor tratate). Iar pentru a avea mai mari șanse de succes am încercat să implic Poarta în acest demers, căci știu că ea a intervenit în acest sens în favoarea altor puteri (europene).

II. Textul integral al versiunii rusești a tratatului de pace ruso-otoman de la Kūçūk Kaynarca, încheiat la 10/21 iulie 1774. Acest tratat conține un preambul, 28 de articole publice și 2 articole secrete. De asemenea, textul versiunii rusești cuprinde toate titlurile și decorațiile lui Rumianțev și Reprin, precum și textul confirmării de către Rumianțev a celor 28 de articole publice și, în mod separat, a fiecăruia dintre cele 2 articole secrete. Versiunea rusească a acestui tratat a fost publicată în original, în limba rusă din perioada respectivă, de către E.I. Drujinina în lucrarea sa *Kuciuk Kainardjiiskii mir 1774 g. Ego podgotovka i zakliucenie*, Moskva, 1955, p. 349-360. traducerea din limba rusă în limba română a fost efectuată de noi (A.T.). Este pentru prima oară când acest tratat de pace este tradus în limba română în mod integral. Parantezele rotunde și sublinierile din textul traducerii ne aparțin (A.T.).

TRADUCERE

Punctele armistițiului și păcii veșnice între Imperiul Rusiei și Poarta Otomană încheiate în tabăra de lângă satul Kūçūk Kaynarca la patru ceasuri depărtare de satul Silistra

În numele lui Dumnezeu cel Atotputernic. Suveranii și autocrații celor două imperii beligerante, Imperiul Întregii Rusii și Poarta Otomană, voind și dorind încetarea actualului război care a durat până în prezent între cele două state ale lor și restabilirea păcii prin persoane de încredere împuternicite în acest

scop de cele două părți, au numit și împuternicit cu depline puteri pentru a negocia, a stabili, a încheia și semna tratatul de pace dintre cele două înalte imperii pe următoarele persoane (după cum urmează):Majestatea Sa Împărăteasa Întregii Rusii (l-a numit) pe contele Piotr Rumianțev, general feldmareșal, comandantul armatei, guvernator general al Rusiei Mici, președinte al Colegiului Rusiei Mici și cavaler al ordinelor Sfântul Apostol Andrei, Sfântul Alexandr Nevskii și Sfânta Ana. Iar Majestatea Sa Sultanul (l-a numit) pe marele vizir al Sublimei Porți Muhsin-Zade Mehmed Pașa. În consecință, cei doi comandanți șefi ai armatelor (beligerante), generalul feldmareșal contele Piotr Rumianțev și marele vizir Muhsin-Zade Mehmed Pașa, urmând dorințele înaltelor lor curți, au acordat toată atenția acestei probleme, iar nișangiul Resmi Ahmed Efendi și reis-efendiul Ibrahim Mŭnib, împuterniciții trimiși de marele vizir, la 5 iulie 1774, din partea Sublimei Porți în tabăra generalului feldmareșal și prințul Nikolai Reprin, general-locotenent, cavaler al ordinelor Marea Cruce a Sfântului Gheorghe, Alexandr Nevskii, Vulturul Alb al Poloniei și Sfânta Ana din Holstein, ales și Imputernicit de sus-pomenitul general feldmareșal, în prezența a însuși generalului feldmareșal contele Rumianțev, s-au înțeles, au stabilit, au încheiat, au semnat și au întărit cu pecețile lor următoarele articole ale păcii veșnice dintre Imperiul Întregii Rusii și Poarta Otomană.

Art.1. Începând de acum și pentru totdeauna să înceteze și să fie înlăturate toate acțiunile dușmănoase și vrășmășia, care au avut loc între cele două părți până în prezent și să se dea uitării veșnice toate faptele dușmănoase și vrășmașe, întreprinse de una sau cealaltă dintre părți cu armele sau în alt mod, fără să aibă loc din pricina lor răzbunări în orice fel sau chip. În schimb, dimpotrivă să se păstreze pacea veșnică, permanentă și neîncălcată, pe uscat și pe mare. În același timp, să se păstreze între cele două înalte părți contractante, Majestatea Sa Împărăteasa Întregii Rusii și Majestatea Sa Sultanul, între urmașii și moștenitorii lor, precum și între cele doua imperii, posesiunile lor, pământurile lor, supușii și locuitorii lor o înțelegere sinceră, o prietenie veșnică și indestructibilă, împreună cu îndeplinirea scrupuloasă și păstrarea acestor articole. Astfel încât, nici una din cele două părți să nu întreprindă în viitor față de cealaltă nici o acțiune și nici un plan dușmănos, nici în secret și nici în mod deschis. Și ca rezultat al reînnoirii unei prietenii foarte sincere, cele două părți contractante să acorde fiecare o amnistie și o iertare generală tuturor supușilor lor, fără deosebire, care s-au făcut vinovați de o infracțiune față de una sau cealaltă dintre cele două părți. Pentru aceasta, să elibereze și să pună în libertate pe cei care se găsesc la galere sau în închisori, să permită tuturor celor surghiuniți sau plecați în pribegie să se întoarcă la casele lor cu promisiunea ca,

după încheierea păcii, să li se restituie toate onorurile și bunurile de care au beneficiat mai înainte și de a nu le face și de a nu permite să li se facă, fără pedeapsa de rigoare, nici o insultă, pagubă sau jignire sub nici un pretext. Ci fiecare dintre ei să poată trăi sub paza și protecția legilor și obiceiurilor țărilor lor, la fel ca și compatrioții lor.

Art.2. Dacă, după încheierea acestui tratat și după schimbarea instrumentelor de ratificare, unii dintre supușii celor două imperii, înfăptuind o infracțiune gravă, o nesupunere sau o trădare, ar dori să se ascundă sau s-ar refugia la una din cele două părți, aceștia, sub nici un pretext, nu trebuie să fie primiți și nici ocrotiți, ci imediat trebuie să fie trimiși înapoi sau cel puțin alungați de pe teritoriile acelei puteri la care s-au refugiat, astfel încât, din cauza unor astfel de răufăcători, să nu apară nici o răcire a relațiilor și nici o ceartă inutilă între cele două imperii. Totuși, vor face excepție cei care, fiind în Imperiul rus, au trecut la religia creștină sau, fiind în Imperiul otoman, au trecut la religia mahomedană. De asemenea, în cazul în care unii supuși ai celor două imperii, fie ei creștini sau mahomedani, după ce au comis vreo infracțiune sau vreun delict ori din alt motiv, trec dintr-un imperiu în altul, aceștia vor fi imediat extrădați, îndată după ce vor fi prinși.

Art.3. Toate popoarele tătare, cel din Crimeea, cel din Bugeac, cel din Yedisan, cel din Canboyluk, și cel din Yediçkul, fără nici un fel de excepție, vor fi recunoscute de către cele două imperii ca fiind guvernate de propriul lor han, din neamul lui Ginghis Han, ales și hotărât de acord și cu consimțământul unanim al popoarelor tătare, pe care le va cârmui după legile și obiceiurile lor vechi, fără a da nici un fel de socoteală vreunei puteri străine. Și pentru aceasta nici Curtea Rusiei și nici Poarta Otomană nu se vor amesteca deloc nici în alegerea și instalarea sus-amintitului han și nici în treburile lor interne, politice și civile. Ci să recunoască acea națiune tătară în starea ei politică și civilă, pe picior de egalitate cu celelalte puteri care se cârmuiesc prin ele însele și nu depind de nimeni în afară de Dumnezeu cel unic. Pe plan religios, deoarece tătarii au aceeași religie cu ceilalți musulmani, ei se vor supune Majestații Sale Sultanului, în calitatea sa de mare calif al religiei mahomedane, fiind obligați să respecte regulile prescrise de acea religie, fără însă ca acest fapt să aducă nici cea mai mică atingere libertății politice și civile confirmată pentru ei. Imperiul rus va preda sus-pomenitei națiuni tătare – cu excepția fortărețelor Kerci și Yeni Kale, împreună cu ținuturile înconjurătoare și porturile acestora, pe care Imperiul rus le păstrează pentru sine – toate orașele, fortărețele, așezările, pământurile și porturile din Crimeea și Kuban, dobândite cu propriile sale arme (după cum urmează): teritoriul situat între râurile Berda și Konskie Vodî și fluviul Nipru,

precum și teritoriul, până la frontiera cu Polonia, dintre Bug și Nistru, cu excepția fortăreței Oçakov împreună cu vechiul teritoriu al acesteia, care vor aparține, ca și până acum Sublimei Porți și promite să-și retragă trupele din posesiunile tătarilor imediat după încheierea și schimbul exemplarelor tratatului de pace. La rândul său, Sublima Poartă se angajează în mod identic din partea sa să renunțe la orice drept pe care l-ar putea avea asupra fortărețelor, orașelor, așezărilor și oricăror lucruri aflate în Crimeea, în Kuban și în Insula Taman, să nu întrețină în aceste locuri nici o garnizoană și nici un fel de oameni înarmați, cedând aceste teritorii tătarilor în același mod în care o va face Curtea Rusiei, adică în deplină proprietate și suveranitate absolută și independentă. De asemenea, Sublima Poartă se angajează în modul cel mai solemn și promite ca în viitor să nu instaleze și să nu întrețină nici un fel de garnizoană sau oameni înarmați în sus-pomenitele orașe, fortărețe, teritorii și așezări și nici în interiorul acestor zone să nu aibă nici un fel de comandanți sau funcționari militari, de ORICE rang ar fi ei, ci să-i lase pe toți tătarii în aceeași deplină libertate și independență în care îi lasă Imperiul rus.

Art.4. Este conform cu dreptul natural al fiecărei puteri faptul de a lua pe propriile sale teritorii acele măsuri pe care le consideră necesare. În consecință, se rezervă fiecăreia dintre cele două imperii o libertate deplină și nelimitată în privința construirii din temelii – în interiorul teritoriilor sale și al propriilor sale frontiere, în locurile care vor fi considerate convenabile – a tuturor tipurilor de fortărețe, orașe, așezări, edificii și locuințe, precum și în privința reparării și reconstituirii vechilor fortărețe, orașe, așezări etc.

Art.5. După încheierea acestei binefăcătoare păci și înnoirea prieteniei sincere și a bunei vecinătăți, Curtea Imperială Rusă va avea din acel moment și pentru totdeauna pe lângă Sublima Poartă un ministru de rangul al doilea, adică un trimis sau un ministru plenipotențiar. Față de persoana acestuia, Sublima Poartă va acorda toată atenția și tot respectul care se acordă față de miniștrii puterilor celor mai importante. Și în toate funcțiile publice, sus-pomenitul ministru va trebui să urmeze imediat după cel al Împăratului (habsburgic), dacă va avea același rang ca și acest (din urmă ministru). Dacă el (ministru habsburgic) va avea un alt rang, adică inferior sau superior, atunci ministrul rus va urma imediat după ambasadorul Olandei sau, în absența acestuia, după cel al Veneției.

Art.6. Dacă cineva din acei care se găsesc în slujba ministrului rus în timpul șederii acestuia pe lângă Sublima Poartă, după ce va comite un furt sau o

infracțiune importantă sau o faptă demnă de pedeapsă, ar dori, pentru a se sustrage pedepsei, să se facă turc (musulman), deși nu va putea fi refuzat, totuși, după ce i se va aplica pedeapsa pe care o merită, toate lucrurile furate de acesta vor trebui să fie restituite în întregime, conform cu declarația ministrului. Dar cei care vor dori ca, fiind în stare de beție să se facă mahomedani nu trebuie să fie primiți în această religie decât după ce beția lor va trece și rațiunea lor va reveni în starea lor normală. Chiar și atunci, ultima lor declarație (de trecere la Islam) nu se va face decât în prezența unui dragoman trimis de ministru și a unui musulman imparțial.

Art.7. Sublima Poartă promite să apere cu fermitate religia creștină și bisericile acesteia. De asemenea, permite miniștrilor Curții Imperiale Ruse să facă, în orice situație, intervenții în favoarea atât a bisericii noi (ruse) ridicată la Constantinopol și menționată în articolul 14 al acestui tratat, cât și a slujitorilor acesteia și promite să le ia în considerație, ca fiind făcute de o persoană de încredere a unei puteri vecine și sincer prietene.

Art.8. Se va permite și îngădui supușilor clerici și laici ai Imperiului rus să viziteze sfântul oraș Ierusalim și alte locuri demne de a fi vizitate. Nu se va cere de la acești pelerini și călători, de către nimeni, nici la Ierusalim și nici în alte locuri și nici pe drum, nici un fel de haraci, contribuție, dare sau impozit, ci ei vor primi pașapoarte și firmaneașă cum se acordă supușilor celorlalte puteri prietene (cu Poarta). În timpul șederii lor în Imperiul otoman, ei nu vor suferi nici o jignire sau asuprire ci, dimpotrivă se vor afla sub protecția cea mai fermă a legilor.

Art.9. Dragomanii care vor sluji pe lângă miniștrii ruși acreditați la Constantinopol, de orice națiune vor fi ei, fiind oameni care se ocupă cu treburile de stat și deci servind cele două imperii, trebuie să fie respectați și tratați cu bunăvoință. Ei nu vor avea nimic de suferit din cauza treburilor cu care au fost însărcinați de către șefii lor.

Art.10. dacă în perioada dintre semnarea acestor articole ale tratatului de pace și primirea ordinelor care pe această bază vor fi expediate de către comandantii celor două armate adverse, va surveni vreo faptă de arme în vreun loc, niciuna din părți nu se va considera ofensată, căci oricum eventualul succes obținut va deveni nul, orice câștig va fi restituit și nici o parte nu va obține vreun avantaj.

Art.11. Pentru avantajul și folosul ambelor imperii, va exista navigație liberă și fără piedici pentru corăbiile comerciale aparținând celor două puteri contractante, pe toate mările care scaldă teritoriile lor. Sublima Poartă acordă corăbiilor comerciale ruse, de tipul celor care se folosesc peste tot pentru comerț, inclusiv în porturile celorlalte puteri, liberă trecere din Marea Neagră în Marea Albă (Marea Mediterană), respectiv, din Marea Albă în Marea Neagră. De asemenea, le permite acestora să intre în toate porturile și schelele existente, fie pe malul mării fie în strâmtorile și canalele care unesc aceste mări. În același timp, Sublima Poartă îngăduie supușilor ruși să efectueze comerț în provinciile sale, pe uscat, pe apă și pe Dunăre, pe propriile lor corăbii, conform cu ceea ce a fost precizat mai sus în aceste articole, acordându-le aceleași privilegii și avantaje de care se bucură în provinciile sale națiunile cele mai prietene și pe care Sublima Poartă le favorizează cel mai mult în comerț, cum sunt francezii și englezii. Și capitulațiile acestor două națiuni și ale altora, ca și cum ar fi inserate aici cuvânt cu cuvânt vor trebui să servească drept regulă în toate privințele și peste tot, în ceea ce privește atât comerțul (rus), cât și negustorii ruși care, plătind taxe vamale egale cu ale celor sus-amintiți, vor avea dreptul să ducă și să aducă orice fel de mărfuri și să acosteze în toate porturile și schelele aflate atât pe malurile Mării Negre, cât și pe malurile celorlalte mări, inclusiv la Constantinopol.

Acordând în modul sus-menționat, pe bază de reciprocitate, supușilor lor libertatea comerțului și a navigației pe toate malurile, fără excepție, cele două imperii permit, în același timp, negustorilor să zăbovească pe teritoriile lor atâta vreme cât o vor impune interesele lor (de afaceri) și le promet aceeași siguranță și libertate de care beneficiază supușii celorlalte curți prietene. Iar pentru a păstra ordinea în toate privințele, Sublima Poartă permite, de asemenea, să rezideze consuli și vice-consuli pe care Imperiul rus va considera folositor să- i numească în toate acele locuri unde vor fi socotiți ce fiind utili. Ei vor fi tratați și respectați pe picior de deplină egalitate cu consuliilor celorlalte puteri prietene (cu Poarta). În același timp, ea le îngăduie să aibă dragomani numiți **beratli**, adică „posesori de patentă”, acordându-le acestora în mod efectiv patente imperiale și dăruindu-le aceleași prerogative ca și celor aflați în slujba sus-amintitelor națiuni franceză, engleză și altele.

De asemenea, Rusia permite supușilor Sublimei Porți să facă negoț în provinciile sale, pe mare și pe uscat, cu aceleași prerogative și avantaje de care beneficiază națiunile cele mai prietene și plătind taxele navale obișnuite. În cazul accidentelor pe care corăbiile le-ar putea suferi, cele două imperii sunt obligate reciproc să le acorde același ajutor care se acordă în asemenea cazuri celorlalte națiuni prietene. Iar lucrurile necesare le vor fi furnizate la prețurile obișnuite.

Art.12. Atunci când Curtea Imperială Rusă va dori să încheie tratate comerciale cu provinciile africane, adică Tripoli, Tunis și Alger, Sublima Poartă se obligă să-și folosească puterea și prestigiul pentru îndeplinirea intenției sus-amintitei curți în această privință și să garanteze în legătură cu respectivele provincii toate condițiile care vor fi prevăzute în aceste tratate.

Art.13. Sublima Poartă promite să folosească sacrul titlu de Împărăteasă a Întregii Rusii în toate actele și documentele publice, precum și în toate celelalte cazuri în limba turcă, adică: Temamen Rusyalarin Padişahi.

Art.14. După exemplul celorlalte țări, se permite Înaltei Curți Ruse, în afară de capela construită în casa ministrului (rus), să construiască într-o zonă din Galata, pe strada numită Beyoglu, o biserică publică de rit grec, care va fi totdeauna sub protecția miniștrilor acelui imperiu și nu va fi supusă nici unei tulburări sau asuprii.

Art.15. Deși, având în vedere modul în care sunt stabilite granițele dintre cele două puteri contractante, există temei să se spera că supușii lor nu vor mai găsi prilej de certuri și neînțelegeri importante între ei, totuși, pentru orice eventualitate și pentru a evita tot ceea ce ar putea cauza răcirea relațiilor sau ar putea produce vreo nemulțumire, cele două imperii hotărăsc reciproc că toate cazurile de acest tip vor fi analizate de guvernatorii și comandanții militari de la frontiere sau de comisarii numiți în acest scop, care vor fi obligați, după efectuarea de cercetări precise, să facă dreptate în mod foarte corect, fără nici cea mai mică pierdere de timp, cu condiția expresă că evenimentele de această natură nu vor putea sluji drept pretext nici pentru cea mai mică atingere adusă prieteniei și buneii înțelegeri, restabilite prin tratat.

Art.16. Imperiul rus restituie Sublimei Porți întreaga Basarabie (Bugeacul) cu orașele Akkerman, Chilia, Ismail și celelalte târguri și sate, împreună cu toate cele ce țin de ele, precum și fortăreața Bender. De asemenea, restituie Sublimei Porți cele două Principate, Țara Românească și Moldova, cu toate cetățile, orașele, târgurile, satele și cu tot ceea ce țin de ele. Iar Sublima Poartă le primește în următoarele condiții, cu promisiunea solemnă de a le respecta cu sfințenie: 1) A respecta față de locuitorii sus-amintitelor Principate, de orice stare, rang și condiție, nume și neam ar fi, fără excepție, întreaga și deplina amnistie și veșnica uitare prevăzute în articolul 1 al acestui tratat, în favoarea tuturor aceluia care au comis vreo infracțiune sau care ar fi bănuți de

intenția de a fi adus pagube intereselor Sublimei Porți, reintegrându-i în rangurile, funcțiile și posesiunile anterioare și restituindu-le **bunurile pe care le posedau înainte actualului război.** 2) A nu împiedica în nici un fel libera practicare a religiei creștine, precum și a nu se opune la construirea de noi biserici sau la repararea celor vechi, după cum obișnuise să facă în trecut. 3) A restitui mănăstirilor, precum și altor persoane particulare, toate pământurile și **posesiunile care le-au aparținut din bătrâni și care apoi le-au fost luate împotriva oricărei dreptăți, aflate în împrejurimile Brăilei, Hotinului, Benderului etc. și care în prezent se numesc raiale.** 4) A recunoaște și respecta clerul după cum de se cuvine acestei stări. 5) A acorda familiilor celor care vor să-și părăsească patria și să se mute în alte țări dreptul de a o face în mod liber și de a-și lua lucrurile cu ele. Și pentru ca aceste familii să poată părăsi țara lor un termen de un an, care va trebui socotit din ziua ratificării acestui tratat. 6) A nu cere nimic locuitorilor acestor țări, nici în bani și nici alt fel, drept plată pentru **datoriile vechi de orice natură ar fi.** 7) A nu cere de la ei nici un fel de contribuție sau altă plată pentru tot timpul războiului, ținând seamă de marele număr de pierderi și nenorociri pe care le-au suferit în timpul acesta, și nici chiar pentru următorii doi ani, socotiți din ziua ratificării sus-menționate. 8) După expirarea acestui timp, Poarta își ia angajamentul de a se conduce în toate privințele în spirit de omenie și de înaltă generozitate în ceea ce privește stabilirea tributurilor plătite în bani și de a le încasa prin intermediul comisarilor care vor fi trimiși o dată la doi ani. Și după plata acestor tributuri care le-au fost stabilite, nici un pașă sau guvernator sau oricare altă persoană să nu poată, în nici un caz, a-i asupri, nici a le cere vreun tribut sau impozit de orice fel, sub orice nume, sub orice pretext ar fi, ci (din contră) le va fi îngăduit de a beneficia de aceleași avantaje de care au beneficiat pe vremea lui Mehmed al-IV-lea, de fericită amintire, strămoșul iubit al Majestății Sale Sultanului. 9) A permite domnitorilor celor două Principate, al Țării Românești și al Moldovei, de a avea fiecare pentru sine, pe lângă Sublima Poartă, însărcinați cu afaceri, dintre creștinii de rit grecesc, care vor veghea asupra treburilor privitoare la sus-amintitele Principate și vor fi tratați de Poartă cu bunăvoință în pofida micii lor importanțe, vor fi considerați persoane care beneficiază de dreptul ginților și în consecință vor fi ocrotiți de orice violență. 10) Sublima Poartă consimte de asemenea că, după cum o vor putea cere condițiile în care se găsesc aceste două Principate, miniștrii Curții Imperiale a Rusiei rezidenți pe lângă ea, să poată vorbi în favoarea acestora și promite să aibă față de aceste intervenții considerația cuvenită puterilor prietene și respectabile.

Art.17. Imperiul rus restituie Sublimei Porți toate insulele din Arhipelag (Marea Egee) care se află sub controlul său, iar Sublima Poartă, la rîndul său, promite următoarele: 1) A respecta cu sfințenie, în privința locuitorilor acestor insule, condițiile prevăzute la articolul 1 (al acestui tratat) referitoare la amnistia generală și uitarea veșnică a tuturor infracțiunilor comise sau bănuite în dauna intereselor Sublimei Porți. 2) Că religia creștină nu va fi supusă nici celei mai mici asupriri, lucru valabil și pentru bisericile sale, și că nu se va pune nici o piedică în calea construirii acestora. De asemenea, cei care slujesc în ele nu vor fi nici asupriți nici jigniți. 3) Că din insulele sus-amintite nu se va cere plata nici unui impozit anual care se achită de către acestea, iertare valabilă din momentul în care respectivele insule au intrat sub controlul Imperiului rus. Aceste insule vor fi iertate de orice plăți, având în vedere marile pierderi pe care le-au suferit în timpul războiului, și pentru următorii doi ani socotiți din momentul retrocedărilor către Sublima Poartă. 4) A permite familiilor care vor dori să-și părăsească patria și să se stabilească în altă parte, să plece liber împreună cu lucrurile lor, și, pentru ca aceste familii să poată în liniște să-și pună ordine în treburile lor, li se va acorda un termen de un an pentru această liberă emigrare, socotind din ziua schimbării instrumentelor de ratificare a acestui tratat. 5) În cazul în care flota rusă (aflată în Marea Egee), în momentul plecării sale, care trebuie să aibă loc în termen de trei luni, calculat din ziua schimbării instrumentelor de ratificare a acestui tratat, va avea nevoie de ceva, Sublima Poartă promite să-i furnizeze tot ceea ce va avea nevoie, în măsura posibilului.

Art.18. Cetatea Kilburun aflată la gura fluviului Nipru, împreună cu regiunea înconjurătoare necesară de pe malul stîng al Niprului și cu unghiul pe care îl formează stepele situate între fluviile Bug și Nipru rămâne sub stăpînire deplină, veșnică și intangibilă a Imperiului rus.

Art.19. Fortărețele Yeni Kale și Kerci, așezate în Peninsula Crimeea, împreună cu porturile lor și cu tot ceea ce se află în ele, precum și cu ținuturile lor, care începînd de la Marea Neagră se întind de-a lungul vechilor margini ale Kerciului pînă la locul numit Bugak și urcînd în linie dreaptă pînă la Marea de Azov, rămân în stăpînire deplină, veșnică și intangibilă a Imperiului rus.

Art.20. Orașul Azov, împreună cu ținutul său și cu limitele menționate în instrumentele încheiate în anul 1700, adică în anul 1113H., între guvernatorul Tolstoi și guvernatorul de Acu, Hasan Pșa, va aparține veșnic Imperiului rus.

Art.21. Cele două Kabarde, adică Kabarda Mare și Kabarda Mică, din cauza vecinătății lor cu tătarii, au o strânsă legătură cu hanii crimeeni. De aceea, apartenența lor de Curtea Imperială Rusă trebuie să fie supusă aprobării hanului Crimeei, a consiliului său și a mai marilor națiunii tătare.

Art.22. Cele două imperii au căzut de acord să distrugă și să dea uitării veșnice toate tratatele și convențiile anterioare dintre ele, inclusiv tratatul de la Belgrad și convențiile care i-au urmat și niciodată să nu-și întemeieze vreo pretenție pe prevederile acestora, cu excepția doar a convenției din anul 1700 încheiată între guvernatorul Tolstoi și guvernatorul de Acu, Hasan Pașa, privitoare la granițele ținutului Azov și restabilirea granițelor în zona Kuban, care rămâne neschimbată, așa cum a fost și mai înainte.

Art.23. În ceea ce privește cetățile, aflate în părțile Gruziei și Mingreliei, Babdadcik, Kutaisi, Şegherban, cucerite de către armatele rusești, acestea vor fi recunoscute de către Rusia ca aparținând acelor care le-au stăpânit din vechime. Astfel încât dacă într-adevăr acele orașe, din vechime sau de mult timp, au fost în stăpânirea Sublimei Porți, atunci vor fi recunoscute ca aparținând ei. Și după schimbarea instrumentelor de ratificare ale prezentului tratat, trupele ruse vor ieși la timpul stabilit din sus-amintitele provincii Gruzia și Mingrelia. La rândul său, Sublima Poartă se angajează, conform prevederilor articolului 1 (al acestui tratat), să acorde o amnistie generală tuturor celor din aceste regiuni care, în cursul actualului război i-au adus orice fel de ofensă. Ea renunță solemn și pe vecie să ceară tributuri în băieți și fete și orice alt tip de impozit. De asemenea, ea se angajează să nu considere dintre aceste popoare drept supuși săi, decât aceia care i-au aparținut de foarte multă vreme. Sublima Poartă mai promite să abandoneze și să predea toate castelele și fortificațiile care au fost sub stăpânirea gruzinilor și mingrelienilor către aceștia în deplină stăpânire și posesie. Ea nu va tulbura, în nici un fel, religia, mănăstirile și bisericile, nu va împiedica repararea celor aflate în ruină și nici construirea unora noi. Iar aceste popoare nu vor fi deloc asuprite de către guvernatorul (otoman) de Çildir și de către alți șefi și ofițeri prin abuzuri care să îi lipsească de bunurile lor. Dar întrucât sus-amintitele popoare se află în calitate de supuși ai Sublimei Porți, Rusia va trebui ca în viitor să nu se amestece în treburile lor și nici să îi asuprească.

Art.24. Imediat după semnarea și confirmarea acestor articole, toate trupele ruse care se găsesc în Bulgaria, pe malul drept al Dunării, vor începe retragerea și, la o lună după semnare, ele vor trece pe malul stâng al acestui

fluviu. În momentul în care toate aceste trupe vor încheia retragerea la nord de Dunăre, atunci ele vor preda trupelor turcești cetatea Hârșova, părăsind acel loc după ca toate trupele ruse vor fi ajunse pe malul stâng al Dunării, apoi, vor fi evacuate, în același timp, Țara Românească și Basarabia (Bugeacul). Evacuarea acestor două provincii trebuie să se facă într-un interval de două luni. Și după ce toate trupele (rusești) se vor fi retras din aceste două provincii, se vor retroceda trupelor turcești pe de o parte cetatea Chilia și apoi cetatea Akkerman, retrăgând de acolo trupele imperiale ruse în urma trupelor precedente. În total, timpul alocat pentru evacuarea sus-amintitelor provincii va fi de trei luni.

În sfârșit, din Moldova, armatele imperiale ruse vor ieși după încă două luni și vor trece malul stâng al Nistrului. Și astfel, evacuarea tuturor teritoriilor sus-pomenite se va face într-un interval de cinci luni din momentul semnării acestei păci veșnice între cele două imperii contractante. Iar atunci când toate trupele ruse vor fi trecut pe malul stâng al Nistrului, vor fi predate trupelor turcești cetățile Hotin și Bender, dar numai cu condiția ca, până în acel moment, cetatea Kilburun, împreună cu teritoriul său și cu stepa dintre Nipru și Bug, așa cum prevede articolul 18 al acestei păci veșnice dintre cele două imperii, să fie predate Imperiului rus în stăpânire deplină, veșnică și intangibilă. În ceea ce privește insulele din Arhipelag, acestea vor fi predate de către flota și trupele imperiale ruse sub stăpânirea legitimă a Porții Otomane, după cum au fost mai înainte, imediat ce angajamentele și nevoile concrete o vor permite, **fapt în privința căruia nu se poate stabili aici un interval de timp exact.** Iar Sublima Poartă Otomană, pentru a grăbi cât mai mult plecarea sus-amintitei flote (ruse) se angajează, ca putere deja prietenă, să-i furnizeze, în măsura în care îi va sta în putință, toate lucrurile de care ea (flota rusă) va avea nevoie.

Atâta timp cât trupele imperiale ruse se vor afla în provinciile ce urmează a fi retrocedate Sublimei Porți, guvernarea și menținerea ordinii pe teritoriul acelorora vor rămâne în aceeași situație ca și acum ca și din momentul cuceririi (ruse), iar Poarta nu va trebui să se amestece în nici un fel în tot intervalul de timp de până la retragerea completă a tuturor trupelor (ruse). Până în ultima zi a retragerii lor din aceste provincii, trupele ruse vor fi aprovizionate cu toate cele necesare, atât în privința alimentelor cât și a celorlalte lucruri, în același mod în care au fost aprovizionate până în prezent.

Trupele Sublimei Porți nu vor avea dreptul să pună piciorul în fortărețele care vor fi retrocedate acesteia și ea nu va putea să înceapă să-și exercite stăpânirea în provinciile care îi vor fi restituite, decât din momentul în care, pentru fiecare fortăreață sau provincie care va fi evacuată de trupele ruse, comandantul acestor trupe va transmite o înștiințare oficială comandantului numit în acest scop din partea Porții Otomane.

Trupele ruse vor putea, după bunul lor plac, să evacueze depozitele de muniții și de provizii care se află în cetăți, în orașe și în alte locuri. Și ele nu vor lăsa în cetățile restituite Sublimei Porți decât artileria turcă aflată acum efectiv acolo. Locuitorii din toate provinciile retrocedate Sublimei Porți, de orice stare și rang ar fi, care se află în slujba imperială rusă, au dreptul, în termenul de un an fixat în articolele 16 și 17 ale acestui tratat de pace, să plece și să se retragă împreună cu familiile și cu averea lor odată cu trupele ruse și după acestea. Și, conform sus-pomenitelor articole, Sublima Poartă își ia angajamentul să nu se opună în nici un fel plecării lor, nici împreună cu trupele ruse și nici mai târziu până la împlinirea termenului de un an întreg.

Art.25. Toți prizonierii de război și robii din cele două imperii, bărbați și femei, de orice rang și demnitate ar fi, cu excepția celor care, pe teritoriul Imperiului rus au abandonat de bună voie religia mahomedană trecând la religia creștină și, respectiv, pe teritoriul Imperiului otoman au părăsit de bună voie religia creștină și au trecut la religia mahomedană, vor fi imediat puși în libertate, după schimbul instrumentelor de ratificare a acestui tratat, fără nici o discuție, din ambele părți, fiind restituiți și predați fără răscumpărare sau recompensă. De asemenea, toți creștinii căzuți în robie, precum polonezii, moldovenii, muntenii, locuitorii Peloponesului, locuitorii Arhipelagului și gruzinii, fără nici o excepție, trebuie să fie puși în libertate, fără răscumpărare sau recompensă. În același timp, toți supușii ruși care, după încheierea acestei binefăcătoare păci, ar cădea, din întâmplare, în robie și s-ar afla în Imperiul otoman, trebuie să fie predați și înapoiți în același mod. Același lucru promite, la rândul său, sa-l facă Imperiul rus față de Poarta Otomană și față de supușii acesteia.

Art.26. După ce va fi primit de aici știrea privind semnarea acestor articole, comandantul armatei ruse din Crimeea și guvernatorul (otoman al) Ocaikovului trebuie imediat să corespundă între ei și, în termen de două luni după semnarea tratatului de pace, trebuie să trimită fiecare oameni de încredere pentru a efectua pe de o parte predarea, iar pe de altă parte luarea în primire a cetății Kilburun, împreună cu stepa din jurul său, așa după cum este prevăzut în articolul 18 de mai sus. Respectivii oameni de încredere trebuie să înfăptuiască această predare în termen de două luni de la întâlnirea lor, astfel încât, în termen de patru luni de la semnarea acestui tratat, și dacă se poate și mai devreme, predarea să fie făcută și încheiată. Despre îndeplinirea acestei prevederi, se va da imediat de știre excelențelor lor domnului general feldmareșal și marelui vizir.

Art.27. Dar pentru ca actuala pace și prietenie sinceră dintre cele două imperii să fie și mai puternic și mai autentic pecetluite și confirmate, vor fi trimiși din fiecare parte ambasadori extraordinari cu ratificările imperiale care confirmă acest tratat de pace, în momentul care va fi stabilit cu acordul ambelor curți. La granița comună, ambasadorii vor fi întâmpinați în același mod și vor fi tartati cu aceleași onoruri și ceremonii după cum se procedează în cadrul schimburilor de ambasade dintre Poarta Otomană și puterile europene cele mai respectabile. Și pentru a scoate în evidență prietenia, vor fi trimise în mod reciproc, prin intermediul sus-pomeniților ambasadori, cadouri compatibile cu demnitatea majestaților lor imperiale.

Art.28. După ce aceste articole ale păcii veșnice vor fi semnate de sus-amintiții plenipotențieri, generalul-locotenent prințul Rapnin și, din partea Sublimei Porți nișangiul Resmi Ahmed Efendi și reis-efendiul Ibrahim Mûnib, ostilitățile trebuie să înceteze între armatele principale, precum și între unitățile militare separate, atât pe uscat cât și pe apă, din momentul primirii ordinelor în acest sens din partea comandanților-șefi ai celor două armate. În acest scop, vor trebui, în primul rând, să fie trimiși curieri, din partea feldmareșalului și a marelui vizir, până în Arhipelag, până la flota care se află în Marea Neagră în apropiere de Crimeea și până în toate celelalte locuri unde una din părți desfășoară ostilități contra celeilalte, pentru ca, potrivit prevederilor păcii încheiate, toată dușmănia și toate faptele de arme să înceteze. Și acești curieri vor primi porunci scrise din partea feldmareșalului și a marelui vizir, în așa fel încât, dacă curierul rus va sosi mai devreme la comandantul la care este trimis, să poată, prin intermediul său, să transmită comandantului turc poruncile marelui vizir. De asemenea, dacă curierul turc va ajunge primul, atunci comandantul turc să poată să transmită comandantului rus poruncile feldmareșalului.

Având în vedere faptul că negocierea și încheierea acestei păci au fost încredințate, de către suveranii celor două imperii, comandanților-șefi ai armatelor lor, adică feldmareșalului conte Piotr Rumianțev și marelui vizir al Sublimei Porți, Muhsin-zade Mehmed Pașa, sus-amintiții feldmareșal și mare vizir vor trebui să confirme, în virtutea deplinelor puteri acordate fiecăruia dintre ei de suveranul său, toate sus-pomenitele articole ale păcii veșnice, așa cum sunt formulate aici, și având aceeași valabilitate ca și cum ar fi fost întocmite în prezența lor, și trebuie să le întărească cu semnăturile și pecețile lor. De asemenea, ei vor trebui să respecte și să îndeplinească cu exactitate și fără modificări tot ceea ce a fost prevăzut și promis, să nu facă și să nu accepte ca cineva să facă nimic contrar prevederilor acestui tratat.

Exemplarele pe deplin conforme acestuia, semnate de ei și purtând pecețile lor, din partea marelui vizir în limba turcă și în limba italiană, iar din partea feldmareșalului în limba rusă și în limba italiană, precum și plenipotențelor date fiecăruia din ei de suveranul său vor fi schimbate reciproc prin intermediul persoanelor sus-menționate, care au fost trimise din partea Sublimei Porți la feldmareșal, în termen de cinci zile socotite exact din ziua semnării prezentului tratat și chiar mai devreme dacă este posibil. (Sus-amintiții reprezentanți ai Sublimei Porți) urmează să primească respectivele exemplare din partea feldmareșalului imediat ce vor anunța că au primit exemplarele din partea marelui vizir.

(Încheiat) în tabăra de lângă satul Kûçûk Kaynarca, la 10 iulie 1774.

Semnat în original: Prințul Nikolai Repnin.

Sub aceste articole, confirmarea lor de către generalul feldmareșal a fost scrisă în următoarea formulare:

Aceste sus-scrise puncte ale păcii veșnice, în 28 articole, între Preastrălucitul Imperiu Rus și Sublima Poartă Otomană, semnată de mâinile și întărită cu pecețile împuterniciților celor două înalte părți lângă satul Kûçûk Kaynarca, din partea rusă de generalul-locotenent prințul Repnin și din partea otomană de nișangiul Resmi Ahmed Efendi și reis-efendiul Ibrahim Mûnib, eu, prin plenipotențele date mie de Majestatea Sa Imperială prealuminată, preaputernica și preamilostiva suverană a mea, le accept, le recunosc și pentru încredințare le confirm prin semnătura mea proprie și prin aplicarea blazonului de pe pecetea mea. În tabăra de lângă satul Kûçûk Kaynarca, la 15 iulie 1774.

Originalul este semnat: general feldmareșal conte Rumianțev.

Articol separat

Deși în articolul 17 din tratatul de pace semnat astăzi se prevede că, în termen de trei luni, flota imperială rusă va evacua insulele din Arhipelag, totuși, având în vedere faptul că în articolul 24 al aceluiași tratat se arată că la o distanță atât de mare nu se poate specifica cât timp va fi necesar, ne-am pus de acord să respectăm acest ultim articol. În consecință, repetăm că sus-pomenita flotă imperială rusă va evacua Arhipelagul cât mai curând posibil, fără a stabili pentru aceasta un termen limită. Și pentru a ușura efectuarea acestei evacuări, Sublima Poartă îi va furniza tot ceea ce va fi necesar pentru călătorie, în măsura în care îi va sta în putință.

Acest articol separat va fi ratificat împreună cu întregul tratat și îi dăm aceeași valabilitate și tărie, ca și cum ar fi înscris, cuvânt cu cuvânt, în tratatul semnat astăzi. Pentru încredințare, am semnat cu mâna noastră și am întărit prin aplicarea peceților noastre. Lângă satul Kûçûk Kaynarca, la 10 iulie 1774.

Acest articol separat, întocmit la încheierea păcii veșnice dintre Preastrălucitul Imperiu Rus și Sublima Poartă Otomană, semnat de mânilor și întărit cu pecețile împuterniciților celor două părți etc. (se repetă, cuvânt cu cuvânt, sus-amintita confirmare întocmită și semnată de Rumianțev – A.T.).

Articol separat

Prin acest articol separat se reglementează și stabilește că Sublima Poartă Otomană va plăti Imperiului rus, pentru cheltuielile de război (făcute de acesta din urmă) suma de 15 000 de pungi, adică 7,5 milioane de piaștri, care fac în bani rusești 4,5 milioane de ruble, în trei ani și în trei tranșe. Termenul de plată pentru prima tranșă va fi 1 ianuarie 1775. Termenul de plată pentru a doua tranșă va fi 1 ianuarie 1776. Termenul de plată pentru a treia tranșă va fi 1 ianuarie 1777.

Fiecare tranșă de 5 000 de pungi va fi plătită de Sublima Poartă ministrului rus acreditat pe lângă ea. Și dacă Curtea Rusă ar dori în plus și alte garanții, Poarta Otomană îi va satisface dorința, angajându-se cu sfințenie în acest sens. Acest articol separat va fi ratificat împreună cu întregul tratat și îi dăm aceeași valabilitate și tărie, ca și cum ar fi înscris, cuvânt cu cuvânt, în tratatul semnat astăzi între cele două imperii. Pentru încredințare, am semnat cu mâna noastră și am întărit prin aplicarea peceților noastre. În tabăra de lângă saltu Kúçúk Kaynarca, la 10 iulie 1774.

(Se repetă, cuvânt cu cuvânt, confirmarea întocmită și semnată de Rumianțev, aflată la sfârșitul articolului precedent – A.T.).

*

THE RUSSIAN – OTTOMAN PEACE TREATY OF KÚÇÚK KAYNARCA (1774)

Abstract

During the period 1673-1878, then Russian-Ottoman wars were fought. Their cause was the Russian expansion towards the Black Sea, the Balkan Peninsula and the Straits (Bosphorus and Dardanelles) and the Sublime Porte's resistance against it. Within the framework of these wars, the Russian-Ottoman War of 1768-1774 has its own special place. At the end of this war, Russia managed to secure itself territorial gains (access to the Black Sea), economic

freedoms (free navigation and trade on all seas and throughout the Ottoman Empire), as well as political and diplomatic advantages (the independence of the Khanate of Crimea, the right to protect and to intercede at the Porte for Moldavia and Wallachia, and for the Orthodox Christians in the Balkan Peninsula). Thus, the bases for the great Russian territorial expansion to were laid the detriment of the Ottoman Empire and of Moldavia (1774-1829) and, concurrently, for the advance of the Romanian Principalities (Moldavia and Wallachia) and of the Christian Balkan peoples towards modernity, a larger autonomy, union and independence.

This article concentrates upon the Russian-Ottoman peace treaty of Kúçúk Kaynarca (1774), which put an end to the above-mentioned war. For the first time, a complete Romanian translation of this treaty and partial Romanian translation of a Russian diplomatic report (1772) are published.

Adrian Tertecel
